

Kuntatalouden näkymät

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja
terveysjaosto 18.10.2022

Lappeenrannan kaupungin lausuntotiivistelmä

Talous- ja rahoitusjohtaja Jari Iskanius

Johdanto

- Kuntatalouden näkymät syksyllä 2022 kaksijakoiset
 - Vuosi 2023 hyvä kertaluonteisen verotilitysjaksotuksen takia
 - Kustannustason nousu, inflaation voimakkuus ja kesto, korkojen nousu ja taantumien mahdollisuus tuovat epävarmuutta
 - Kunta-alan palkkaratkaisu nostaa henkilöstökustannuksia 5 % yli yksityisen sektorin tason seuraavan viiden vuoden aikana
 - Pitkän aikavälin kriittiset tekijät eivät ole poistuneet
 - Väestön ikääntyminen
 - Alhainen syntyvyys
 - Työvoiman saatavuus

Kuntatalous vuonna 2023

- Kuntien vuoden 2023 kirjanpidollinen tulos poikkeuksellisen vahva
 - Lappeenrannan kaupungin talousarviossa kertaluonteisen verotilysjaksotuksen vaikutus noin 14 milj. euroa
 - Vastaa lähes 1 kunnallisveroprosentin tuottoa soteuudistuksen jälkeen
- Verotulot ja työllisyys ovat kehittyneet paremmin kuin ennakoitu
 - Talouden kehitystä Etelä-Karjalassa varjostaa Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan
 - Elinvoima- ja matkailustrategioiden muuttamisen tarve
 - Itä-Suomen elinvoimaa vahvistavat toimenpiteet tärkeitä
 - Palkka- ja ansiotulojen kasvu ollut maan keskiarvoa heikompi
 - Pitkäaikaistyöttömyys edelleen korkealla

Vuosien 2022-2023 nivelvaihe hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa

- Etelä-Karjalassa hallinnollisesti hyvä valmius uudistukseen
- Osa toimivista käytännöistä muotoutuu vasta hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa
 - Panostaminen lasten ja nuorten haasteiden ehkäisyyn edellyttää myös sosiaali- ja terveyspalvelujen vahvempaa jalkautumista kasvuympäristöön
 - Pitkään työttömänä olleiden työllistyminen edellyttää usein työ- ja toimintakyvyn arviointia ja kuntoutusta
 - Hyvinvointialueen vastuuta työmarkkinatuen kuntaosuudesta vaikeimmin työllistettävien ja sosiaali- ja terveyspalvelujen / kuntoutuspalvelujen tarpeessa olevien osalta tulisikin selvittää
 - Maahanmuuttopalveluiden uudelleen järjestäminen samaan aikaan kotouttamislain uudistamisen kanssa tuo omat haasteensa
- Jäävätkö kuntien hyvinvointialueelle vuokraamat toimitilat ”heitteille”?

Kuntatalous pidemmällä aikavälillä: Soteuudistus

- Lopulliset kuntakohtaiset vaikutukset selviävät syksyllä 2023
- Uudistuksen rahoitusvaikutukset rajattu +/-60 euroon asukasta kohden, mutta sopeutusmahdollisuudet kunnittain vaihtelevat suuresti
 - Lappeenrannassa vaikutus voi olla noin 2,7 % kaupungin arvioidusta toimintakatteesta ja 4,1 % lasten ja nuorten palveluista
- Suurin epävarmuus kuntatalouden näkökulmasta liittyy hyvinvointialueiden kustannuskehitykseen
 - Hyvinvointialueiden rahoitusasema näyttäyty jo lähtötilanteessa vaikeana, eikä väestön ikääntyminen helpota tilannetta jatkossa
 - Hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien rahoitus vähennetään täysimääräisesti kuntataloudesta jo uudistuksen toteutusvaiheessa
 - Hyvinvointialueiden tulevien vuosien rahoitustarpeen muutoksen ei tulisikaan enää millään tavalla heijastua kuntien rahoitukseen

Kuntatalous pidemmällä aikavälillä: TE 2024-uudistus

- Suurin epävarmuus kohdistuu edelleen siihen, että työttömyysturvan kuntaosuuden kasvu leikkaa määrärahoja muista kuntien peruspalveluista
- Rahoitusmallin tulee ottaa huomioon kuntien kantokyky ja suhdannevaihteluiden kerrannaisvaikutukset kuntatalouteen
 - Kriisin tai matalasuhdanteen aikana työttömyyden kustannukset nousevat samaan aikaan kuin verotulot laskevat
- TE 2024-uudistuksen onnistunut läpivienti edellyttää valmistelun resursointia jo vuoden 2023 alusta heti lainsäädännön vahvistuttua
- Kunnille ei tule valtion toimesta ohjata uusia tehtäviä tai lisätä raportointi-yms. velvoitteita ennen kuin molemmat uudistukset on tehty ja uusi toimintaympäristö vakiintunut

Kuntatalous pidemmällä aikavälillä: Asukasluvun kehitys ja investointitarpeet palveluverkkoon

Tilastokeskuksen mukainen väestöennuste syksy 2021: Lappeenranta

MUUTOS YHTEENSÄ 2022-2031 -2 497 (-3,5 %)

0-14 vuotta:
-1 322 (-13,9 %)

15-64 vuotta:
-2 568 (-5,8 %)

64+ vuotta:
+ 1393 (+7,6 %)

- Suuressa osassa maata erittäin voimakas väestörakenteen muutos on jo menossa
 - Valtionosuusrahoitus lasten ja nuorten määrän mukaan, mutta varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee
 - Sopeutus on kohdistettava pääasiassa lasten ja nuorten ikäluokkiin; miten käy ryhmäkokojen, oppimisvaikeuksiin panostamisen, syrjäytymisen ehkäisyn, lyhyen koulumatkatavoitteen jne. kanssa
 - Investointitarpeet koulu- ja päiväkotirakennuksiin eivät poistu

Kuntatalous pidemmällä aikavälillä: Valtionosuusjärjestelmän uudistustarve

- **Soteuudistuksen jälkeen** valtionosuusjärjestelmän rakenne ei ole enää tarkoituksenmukainen, sillä **varsinaisten valtionosuustehtävien rahoituksen osuus valtionosuuksien kokonaismäärästä jää painoarvoltaan pieneksi**
 - Valtionosuusjärjestelmään tarvitaan kokonaisuudistus mahdollisimman nopeasti
 - Valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa tulee järjestelmää tarkastella avoimesti uudessa toimintaympäristössä
- **Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen painottuminen valtionavustuksina** erilaisiin **hankkeisiin on ongelmallista** pitkäjänteisen taloudenhoidon, toimintojen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden kannalta
 - Valtionavustusten laaja käyttö tekee kunnista projektiorganisaatioita
 - Tavoitteellinen ja pitkäjänteinen kehittäminen turvataan parhaiten riittäväällä perusrahoituksella